

Regeringens proposition

1975/76: 91

om ändrade regler för beräkning av existensminimum

beslutad den 11 december 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås gynnsammare och mera samordnade regler för beräkning av existensminimum vid beskattning och indrivning. Förslagen innebär att den enhetlighet som redan finns på beskattningsområdet genom att skattemyndigheterna tillämpar fastställda normalbelopp för existensminimum utsträcks till att omfatta även indrivningsområdet, främst då införsel. Förslagen innebär även ett större hänsynstagande till sociala synpunkter genom att normalbeloppen närmare anpassas till socialhjälpnormerna. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 april 1976.

Vidare föreslås smärre ändringar i taxeringslagen (1956:623) i fråga om de arbetsuppgifter som tillkommer sådan särskild taxeringsintendent som avses i 3 § nämnda lag (s. k. "riksintendent").

1 Förslag till Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrives att 50 § 2 mom., 52 § 1 mom. och punkt 1 av anvisningarna till 50 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

50 §

2 m o m .¹ För fysisk person, som varit här i riket bosatt under hela eller någon del av beskattningsåret, utgöres såvitt angår hemortskommunen den beskattningsbara inkomsten av den taxerade inkomsten minskad med kommunalt grundavdrag. Den beskattningsbara inkomsten skall angivas i helt hundratal kronor, så att överskjutande belopp, som icke uppgår till helt hundratal kronor, bortfaller.

Finnes skattskyldigs skatteförmåga under beskattningsåret hava varit väsentligen nedsatt till följd av långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom, underhåll av andra närstående än barn, för vilka den skattskyldige ägt tillgodonjuta allmänt barnbidrag, eller annan därmed jämförlig omständighet, må efter taxeringsnämndens eller, om besvär anförts eller ock särskild framställning därom gjorts senast den 30 juni året näst efter taxeringsåret, skatterättens beprövande den skattskyldiges taxerade inkomst minskas, förutom med kommunalt grundavdrag, med ytterligare ett efter omständigheterna avpassat belopp, dock högst 10 000 kronor. Har skattskyldig på grund av jämkning vid beräkning av sjömansskatt åtnjutit avdrag för nedsatt skatteförmåga, skall avdrag, som avses i detta stycke, minskas med det belopp, varmed jämkning medgivits.

Om skattskyldigs inkomst, efter avdrag av därå belöpande skatt, på grund av nedsatt arbetsförmåga, långvarig oförvållad arbetslöshet, stor försörjningsbörda eller annan därmed jämförlig omständighet understigit vad han kan anses hava behövt till underhåll för sig själv och för make och oförsörjda barn (e x i s t e n s m i n i m u m) må den skattskyldige jämväl, efter taxeringsnämndens eller, om besvär anförts eller ock

Om skattskyldigs inkomst, efter avdrag av därå belöpande skatt, på grund av nedsatt arbetsförmåga, långvarig oförvållad arbetslöshet, stor försörjningsbörda eller annan därmed jämförlig omständighet understigit vad han kan anses hava behövt till underhåll för sig själv och för make och oförsörjda barn (e x i s t e n s m i n i m u m) är den skattskyldige berättigad till avdrag för nedsatt skatteförmåga.

¹Senaste lydelse 1975:312.

Nuvarande lydelse

särskild framställning därom gjorts senast den 30 juni året näst efter taxeringsåret, skatterättens beprövande, erhålla avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga med belopp som ovan sägs; dock må avdraget beträffande skattskyldig med oförsörjda barn för varje sådant barn ökas med högst 2 500 kronor. Vad i andra stycket sista punkten här ovan sägs skall därvid äga motsvarande tillämpning.

Skattskyldig, vars inkomst till icke obetydlig del utgjorts av folkpension, är – om särskilda omständigheter icke föranleda annat – berättigad till avdrag för nedsatt skatteförmåga. Vad i andra stycket sägs angående tid och ordning för särskild framställning om avdrag samt angående minskning av avdraget med belopp, varmed jämkning erhållits vid beräkning av sjömansskatt, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om avdrag enligt *detta stycke*.

Vad härefter återstår avrundas nedåt till helt hundratal kronor och utgör för skattskyldig, som nu nämnts, beskattningsbar inkomst.

52 §

1 mom.² Äkta makar, som under beskattningsåret levt tillsammans, taxeras en var för sin inkomst.

Har vid dylik taxering avdrag, som i 46 § 1 och 2 mom. medgives, helt eller delvis ej kunnat utnyttjas å den ena makens skattepliktiga inkomst, må bristen avräknas å den andra makens inkomst i samma kommun. Kvarstående brist, dock högst belopp motsvarande avdrag enligt 46 § 2 mom., må, med tillämpning i förekommande fall av bestämmelserna i punkt 4 av anvisningarna till 46 §, avräknas å förstnämnda makens inkomst och, där denna icke förslår, å andra makens inkomst i andra kommuner.

Underskott å icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom, som

² Lydelse enligt prop. 1975/76:77.

Föreslagen lydelse

Även skattskyldig, vars inkomst till icke obetydlig del utgjorts av folkpension, är – om särskilda omständigheter icke föranleda annat – berättigad till avdrag för nedsatt skatteförmåga.

Vad i andra stycket sägs angående tid och ordning för särskild framställning om avdrag samt angående minskning av avdraget med belopp, varmed jämkning erhållits vid beräkning av sjömansskatt, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om avdrag enligt *tredje och fjärde styckena*.

Nuvarande lydelse

uppkommit för endera maken, må avräknas från den andra makens inkomst i samma kommun av förvärvskälla av samma slag.

Avdrag, som i 50 § 2 mom. andra eller tredje stycket sägs, beräknas för vardera maken för sig. Härvid iakttages att vardera makens skatteförmåga bedömes med hänsyn till makarnas sammanlagda inkomst och förmögenhet samt att *avdraget för makarna tillsammans icke må överstiga det högsta belopp som bestämmelserna i 50 § 2 mom. andra och tredje styckena medgiva.*

Avdrag enligt 50 § 2 mom. fjärde stycket beräknas för vardera maken för sig utan hänsyn tagen till andra makens inkomst. Fråga om jämkning av avdraget enligt bestämmelserna i punkt 2 femte stycket av anvisningarna till 50 § prövas dock med hänsyn till värdet av makarnas sammanlagda skattepliktiga förmögenhet.

Föreslagen lydelse

Avdrag, som i 50 § 2 mom. andra eller tredje stycket sägs, beräknas för vardera maken för sig. Härvid iakttages att vardera makens skatteförmåga bedömes med hänsyn till makarnas sammanlagda inkomst och förmögenhet samt att *avdrag enligt 50 § 2 mom. andra stycket för makarna tillsammans icke må överstiga det högsta belopp som där angives.*

Anvisningar

till 50 §

1.³ Den skattskyldiges skatteförmåga bedömes med hänsyn, å ena sidan, till hans inkomst och förmögenhet samt, å andra sidan, till vad han kan anses hava behövt till nödigt underhåll för sig själv och för make och oförsörjda barn (e x i s t e n s m i n i m u m). Såvida icke särskilda förhållanden till annat föranleda, skall existensminimum bedömas med hänsyn till förhållandena under h e l a beskattningsåret. Särskilda förhållanden varom nyss sagts få anses föreligga t. ex. i det fall att en skattskyldig under året börjat i förvärvsarbete eller upphört med sådant arbete, i följd varav inkomsten utslagen på hela året understigit existensminimibeloppet; i sådana fall bör existensminimum bedömas med hänsyn till den tid inkomsten åtnjutits.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer *fastställer normalbelopp för existensminimum för olika delar av riket, avsedda att tjäna till ledning vid bestämmande av existensminimum i det särskilda fallet.*

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer *meddelar närmare föreskrifter om bestämmande av existensminimum enligt de grunder som anges i det följande.*

Existensminimum i det särskilda fallet bestäms med ledning av normalbelopp för existensminimum. Normalbeloppen utgöra för ensamstående

³Senaste lydelse 1974:769.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

skattskyldig nittiofem (95) procent, för sammanlevande makar etthundra-sextiofem (165) procent och för varje barn fyrtio (40) procent av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för december månad året före det kalenderår som föregår taxeringsåret. Normalbeloppen skola anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och lägges till normalbeloppen.

Normalbeloppen för existensminimum äro i första hand avsedda för skattskyldiga, vilkas inkomst huvudsakligen härflutit av förvärvskällan tjänst.

Vid bestämning av avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum skall såsom inkomst av tjänst upptagas den skattskyldiges brutto-intäkter – inklusive de biinkomster den skattskyldige må hava åtnjutit – i förekommande fall minskade med sådana nödiga utgifter för inkomstens förvärvande, för vilka den skattskyldige vid taxering äger åtnjuta avdrag, t. ex. avgifter, som den skattskyldige erlagt för sådan pensionsförsäkring eller sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som tagits i samband med tjänst, eller avgifter, som den skattskyldige i samband med tjänsten erlagt för egen eller efterlevandes pensionering annorledes än genom försäkring, eller kostnader för resor till och från arbetet. Utgöres inkomsten av livränta, varom i 32 § 2 mom. förmäles, skall livräntan inräknas i inkomsten med oreducerat belopp. Barnbidrag medräknas icke i inkomsten.

Fråga om avdrag i andra fall för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum får bedömas med särskilt beaktande av att en riktig uppskattning verkställs av inkomstförhållandena, speciellt med hänsyn till den omfattning, vari naturaförmåner må hava åtnjutits, och dessa förmånens värde.

Har den skattskyldige haft lägre levnadskostnader än normalt skall den skattskyldiges existensminimum anses hava i motsvarande mån understigit normalbeloppet, t. ex. om en ogift skattskyldig haft gemensamt hushåll med anhöriga eller andra eller om en skattskyldig åtnjutit särskild förmån i form av *billig bostad* eller billiga livsförnödenheter eller andra liknande förmåner. I regel tor-

Har den skattskyldige haft lägre levnadskostnader än normalt skall den skattskyldiges existensminimum anses hava i motsvarande mån understigit normalbeloppet, t. ex. om en ogift skattskyldig haft gemensamt hushåll med anhöriga eller andra eller om en skattskyldig åtnjutit särskild förmån i form av billiga livsförnödenheter eller andra liknande förmåner. I regel torde anledning

Nuvarande lydelse

de anledning överhuvud icke föreligga att bevilja avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum åt s. k. hemmasöner eller hemmadöttrar. Icke heller må avdrag medgivas, om den skattskyldige ägt tillgångar; dock att härvid bortses från sedvanliga husgeråd, möbler och kläder, arbetsredskap, mindre bostadsfastighet av enklaste beskaffenhet osv. Å andra sidan må existensminimum beräknas hava överstigit normalbeloppet, om den skattskyldige haft utgifter för underhåll av make och barn, med vilka han icke levt tillsammans under beskattningsåret. *Vidare kan anledning finnas att frångå normalbeloppet, om bostadskostnaden varit högre än normalt.* Existensminimum för den skattskyldige må jämväl i annat fall bestämmas högre än normalbeloppet, om särskilda skäl därtill föranleda.

Har den skattskyldige under beskattningsåret enligt beslut av den lokala skattemyndigheten åtnjutit befrielse från eller nedsättning av den preliminära skatten på grund av nedsatt skatteförmåga vid existensminimum, bör vid prövning av frågan om avdrag vid taxeringen för nedsatt skatteförmåga avvikelse icke ske från det av förstnämnda myndighet fastställda existensminimibeloppet, såvida icke nya omständigheter framkommit; såsom exempel å dylika omständigheter må nämnas att den skattskyldige äger tillgångar, varom den lokala skattemyndigheten saknat kännedom, eller att den skattskyldiges ekonomiska ställning påtagligt förbättrats efter den lokala skattemyndighetens beslut.

Har den skattskyldige icke haft högre inkomst än det för honom beräknade existensminimibeloppet och har detta befunnits bero av förhållande, varom i 50 § 2 mom. tredje stycket förmäles, bör avdrag för nedsatt skatteförmåga medgivas med så stort belopp, dock högst med belopp som i nyssnämnda lagrum sägs, att den

Förelagen lydelse

överhuvud icke föreligga att bevilja avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum åt s. k. hemmasöner eller hemmadöttrar. Icke heller må avdrag medgivas, om den skattskyldige ägt tillgångar; dock att härvid bortses från sedvanliga husgeråd, möbler och kläder, arbetsredskap, mindre bostadsfastighet av enklaste beskaffenhet osv. Å andra sidan må existensminimum beräknas hava överstigit normalbeloppet, om den skattskyldige haft utgifter för underhåll av make och barn, med vilka han icke levt tillsammans under beskattningsåret. Existensminimum för den skattskyldige må jämväl i annat fall bestämmas högre än normalbeloppet, om särskilda skäl därtill föranleda.

Har den skattskyldige icke haft högre inkomst än det för honom beräknade existensminimibeloppet och har detta befunnits bero av förhållande, varom i 50 § 2 mom. tredje stycket förmäles, bör avdrag för nedsatt skatteförmåga medgivas med så stort belopp, att den skattskyldige icke påföres beskattningsbar in-

Nuvarande lydelse

skattskyldige icke påföres beskattningsbar inkomst. Har den skattskyldige rätt att åtnjuta skattereduktion enligt 2 § 4 eller 5 mom. uppborðslagen (1953:272), skall avdrag för nedsatt skatteförmåga beräknas med beaktande härav.

Är inkomsten högre än nyss sagts men icke så stor, att inkomsten minskad med skatten därå uppgår till existensminimum, bör avdrag för nedsatt skatteförmåga beviljas med så stort belopp, *maximerat på sätt i föregående stycke sägs*, att större skatt icke kommer att uttagas än att inkomsten, minskad med skatten, uppgår till beloppet av existensminimum.

Nedsatt arbetsförmåga skall anses föreligga jämväl i det fall att den skattskyldige på grund av arbetsskygghet eller missanpassning eller eljest av psykiska skäl har svårt att förvärva normal arbetsinkomst.

Föreslagen lydelse

komst. Har den skattskyldige rätt att åtnjuta skattereduktion enligt 2 § 4 eller 5 mom. uppborðslagen (1953:272), skall avdrag för nedsatt skatteförmåga beräknas med beaktande härav.

Är inkomsten högre än nyss sagts men icke så stor, att inkomsten minskad med skatten därå uppgår till existensminimum, bör avdrag för nedsatt skatteförmåga beviljas med så stort belopp, att större skatt icke kommer att uttagas än att inkomsten, minskad med skatten, uppgår till beloppet av existensminimum.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1976 och tillämpas första gången vid 1977 års taxering. Vid 1977 års taxering skall normalbelopp enligt bestämmelserna i punkt 1 tredje stycket av anvisningarna till 50 § beräknas med ledning av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för mars månad 1976.

2 Förslag till Lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)

Häri genom föreskrives att 41 § 2 mom. och anvisningarna till 41 § uppbördslagen (1953:272)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

41 §

2 m o m . Om det belopp, som skulle återstå sedan skatteavdrag gjorts, jämte den inkomst den skattskyldige i övrigt kan åtnjuta understiger vad den skattskyldige kan anses behöva till underhåll för sig själv och för make och oförsörjda barn (e x i s t e n s m i n i m u m), äger den lokala skattemyndigheten efter ansökan av den skattskyldige förordna, att skatteavdrag icke skall ske eller skall verkställas med mindre belopp än som skulle ske enligt bestämmelserna här ovan. Nedsättning av skatteavdrag för preliminär skatt må dock icke beviljas skattskyldig annat än vid nedsatt arbetsförmåga, långvarig oförvårdad arbetslöshet, stor försörjningsbörda eller i annat därmed jämförligt läge.

Det belopp, som motsvarar den skattskyldiges existensminimum, skall beräknas med ledning *d e l s* av bestämmelserna i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen och anvisningarna till nämnda paragraf om *avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga vid existensminimum, d e l s o c k* av *de normalbelopp för existensminimum, som fastställas jämlikt nämnda lagrum.*

Det belopp, som motsvarar den skattskyldiges existensminimum, skall beräknas med ledning av bestämmelserna i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen och anvisningarna till nämnda paragraf om *existensminimum.*

Arbetsgivare skall tillämpa beslut om skatteavdrag enligt första stycket senast från och med det avlöningstillfälle som inträffar sedan en vecka förflutit från det han fått del av beslutet eller, om det ej kan ske, inom fyra dagar efter nämnda avlöningstillfälle tillställa den skattskyldige det belopp som skulle ha tillkommit denne om beslutet tillämpats.

(Se vidare anvisningarna.)

¹Lagen omtryckt 1972:75. Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:771.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Anvisningar

till 41 §

Då befrielse från eller nedsättning av skatteavdrag för *preliminär* A-skatt medgives på grund av existensminimum, har den lokala skattemyndigheten att *dels* med ledning av bestämmelserna i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen och anvisningarna till nämnda paragraf *ävensom de normalbelopp för existensminimum, som fastställs jämlikt nämnda lagrum*, angiva den skattskyldiges existensminimum, *dels* ock förordna efter vilka grunder skatteavdrag skall verkställas. Beräknas den skattskyldiges inkomster understiga existensminimum, kan förordnande meddelas antingen att skatteavdrag över huvud taget icke skall verkställas eller att skatteavdrag icke skall verkställas, såvida icke inkomsten hos huvudarbetsgivaren överstiger visst angivet belopp. Kan det antagas, att inkomsterna överstiga existensminimum, bör förordnas, att vid varje avlöningstillfälle visst angivet belopp alltid skall förbehållas den skattskyldige, så att för skatteavdrag får tagas i anspråk allenast vad av lönen överskjuter det förbehållna beloppet. Det belopp, som sålunda skall förbehållas den skattskyldige, bör som regel motsvara fastställt existensminimum minskat med de inkomster, den skattskyldige kan åtnjuta från annan än huvudarbetsgivaren. Det förbehållna beloppet kan dock ökas med belopp motsvarande *dels* sådana utgifter, som äro nödvändiga för för-

Då befrielse från eller nedsättning av skatteavdrag för *preliminär* A-skatt medgives på grund av existensminimum, har den lokala skattemyndigheten att *dels* med ledning av bestämmelserna i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen och anvisningarna till nämnda paragraf angiva den skattskyldiges existensminimum *dels* ock förordna efter vilka grunder skatteavdrag skall verkställas. Beräknas den skattskyldiges inkomster understiga existensminimum, kan förordnande meddelas antingen att skatteavdrag över huvud taget icke skall verkställas eller att skatteavdrag icke skall verkställas, såvida icke inkomsten hos huvudarbetsgivaren överstiger visst angivet belopp. Kan det antagas, att inkomsterna överstiga existensminimum, bör förordnas, att vid varje avlöningstillfälle visst angivet belopp alltid skall förbehållas den skattskyldige, så att för skatteavdrag får tagas i anspråk allenast vad av lönen överskjuter det förbehållna beloppet. Det belopp, som sålunda skall förbehållas den skattskyldige, bör som regel motsvara fastställt existensminimum minskat med de inkomster, den skattskyldige kan åtnjuta från annan än huvudarbetsgivaren. Det förbehållna beloppet kan dock ökas med belopp motsvarande *dels* sådana utgifter, som äro nödvändiga för förvärvande av den löneinkomst, varom fråga är, och som äro avdragsgilla vid tax-

Nuvarande lydelse

värvande av den löneinkomst, varom fråga är, och som äro avdragsgilla vid taxering, t. ex. avgifter, som den skattskyldige har att erlägga för sådan pensionsförsäkring eller sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som tagits i samband med tjänst, eller avgifter, som den skattskyldige i samband med tjänsten har att erlägga för egen eller efterlevandes pensionering anordnades än genom försäkring, eller kostnader för resor till och från arbetet, d e l s o c k tillfälliga utgifter av ofrånkomlig natur som den skattskyldige må hava att vidkännas och som icke kunna beaktas vid fastställande av existensminimibeloppet. I förekommande fall äger den lokala skattemyndigheten vidare – för att förhindra att den skattskyldige vid stigande inkomst skall nödgas avstå hela inkomstökningen till skatt – förordna, att om den skattskyldiges inkomst hos huvudarbetsgivaren stiger utöver det förbehållna beloppet skatteavdrag må, intill den gräns där skatten kan uttagas till fulllo, verkställas högst med belopp motsvarande viss angiven kvotdel av inkomstökningen.

Föreslagen lydelse

ering, t. ex. avgifter, som den skattskyldige har att erlägga för sådan pensionsförsäkring eller sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som tagits i samband med tjänst, eller avgifter, som den skattskyldige i samband med tjänsten har att erlägga för egen eller efterlevandes pensionering anordnades än genom försäkring, eller kostnader för resor till och från arbetet, d e l s o c k tillfälliga utgifter av ofrånkomlig natur, som den skattskyldige må hava att vidkännas och som icke kunna beaktas vid fastställande av existensminimibeloppet. I förekommande fall äger den lokala skattemyndigheten vidare – för att förhindra att den skattskyldige vid stigande inkomst skall nödgas avstå hela inkomstökningen till skatt – förordna, att om den skattskyldiges inkomst hos huvudarbetsgivaren stiger utöver det förbehållna beloppet skatteavdrag må, intill den gräns där skatten kan uttagas till fulllo, verkställas högst med belopp motsvarande viss angiven kvotdel av inkomstökningen. *Har kronofogdemyndigheten lämnat underrättelse enligt 51 § andra stycket utskönningskungörelsen (1971:1098) bör den lokala skattemyndigheten vid prövning av frågan om befrielse från eller nedläggning av skatteavdrag för preliminär A-skatt på grund av existensminimum icke avvika från det av kronofogdemyndigheten fastställda förbehållsbeloppet, såvida icke nya omständigheter framkommit. En sådan omständighet föreligger exempelvis när den skattskyldige äger tillgångar, som kronofogdemyndigheten icke haft kännedom om.*

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Skatteavdrag för kvarstående skatt må såsom framgår av 42 § icke verkställas förrän skatteavdrag för preliminär skatt till fullo verkställts. Vid nedsättning av skatteavdraget för kvarstående skatt på grund av existensminimum bör den lokala skattemyndigheten därför taga hänsyn till dels den skattskyldiges existensminimum och dels den preliminära skatt den skattskyldige har att erlagga. Då särskilda skäl göra det påkallat, äger den lokala skattemyndigheten dels i erforderlig mån höja det belopp, som enligt vad nyss sagts skall förbehållas den skattskyldige, dels också förordna, att vid inkomstökning utöver det förbehållna beloppet skatteavdrag må verkställas högst med belopp motsvarande viss angiven kvotdel av inkomstökningen. I fråga om skattskyldig som är försatt i konkurs skall efter ansökan av den skattskyldige eller konkursboet tagas hänsyn även till vad den skattskyldige har att avstå till konkursboet av sin lön.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1976.

3 Förslag till Lag om ändring i införsellagen (1968:621)

Härigenom föreskrives att 10 § införsellagen (1968:621) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

Utmätningssmannen bestämmer dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (införselbeloppet), dels ett belopp som skall förbehållas gäldenären för eget underhåll och familjens behov samt till fullgörande av betalningsskyldighet till annan, vilken vid införsel njuter lika rätt som sökanden eller bättre rätt än denne (förbehållsbeloppet).

Förbehållsbeloppet bestämmes med ledning av bestämmelserna i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen (1928:370) och anvisningarna till nämnda paragraf om existensminimum. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter angående beräkningen av förbehållsbeloppet.

Är i fall som avses i 1 § 1 eller 2 fråga om införsel för engångsbelopp skall utmätningssmannen, när det behövs fördela beloppet på skilda poster efter vad som är skäligt med hänsyn till den tid för vilken beloppet är avsett och övriga omständigheter. De särskilda posterna anses vid tillämpning av införseln förfallna efter vad som sålunda bestämts.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1976.

4 Förslag till

Lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1)

Häri genom föreskrives att 67 b § utsökningslagen (1877:31 s. 1) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

67 b §¹

För utmätning av inestående avlöning gälla följande villkor och begränsningar.

1. Förordnande om utmätning får meddelas beträffande avlöning som förfaller under viss i förordnandet angiven tid eller beträffande viss avlöningspost.

2. Förordnande får icke meddelas, om det med skäl kan antagas att gäldenären gjort vad han förmått för att betala skulden. Denna begränsning gäller dock ej, när det är fråga om utmätning av ackordslön, provision eller annan ersättning, som inestår för längre tid än en månad.

3. Förordnandet får omfatta endast belopp som uppenbart överstiger vad som åtgår för gäldenärens och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Vid tillämpning av vad som nu sagts skall, om förordnandet gäller ersättning som avses i 2 andra punkten, särskild hänsyn tagas till detta förhållande.

3. Förordnandet får omfatta endast belopp som uppenbart överstiger vad som åtgår för gäldenärens och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Vid tillämpning av vad som nu sagts skall, om förordnandet gäller ersättning som avses i 2 andra punkten, särskild hänsyn tagas till detta förhållande. *Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om beräkningen av det utmättningsfria beloppet.*

4. Utan gäldenärens i utmättningsmålet lämnade medgivande får utmätning ej under ett och samma kalenderår tillämpas sammanlagt längre tid än tre månader eller, om fordringens art ger särskild anledning till det, sex månader. Utmätning får ej heller under två kalenderår efter varandra ske så att avlöningen kommer att i en följd eller utan större uppehåll tagas i anspråk under längre tid än nu sagts. Om möjligt bör undvikas, att avlöningen tages i anspråk under gäldenärens semester eller i omedelbar anknytning till den. Gäldenären äger återkalla medgivande som nyss sagts.

¹Senaste lydelse 1968:623.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

när utmätning tillämpats sex månader eller om förhållandena ändrats väsentligt.

5. Bestämmelserna i 4 äga ej tillämpning vid utmätning av ersättning som avses i 2 andra punkten. Meddelas i annat fall förordnande om utmätning beträffande viss avlöningspost, skall förordnandet vid tillämpning av 4 anses gälla den tid på vilken den posten belöper.

6. Ersättning som utgår i stället för semester och innestår hos arbetsgivaren får ej i något fall utmätas utan gäldenärens i utmätningens mål lämnade medgivande. Vad som nu sagts gäller även semestermedel, som av arbetsgivaren inbetalats till och innestår hos särskild kassa.

7. Skatteavdrag har företräde framför utmätning. Om förhållandet mellan införsel och utmätning gäller bestämmelser i införsellagen.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1976.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt

Härigenom föreskrives att 4 § lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Kvittning enligt 3 § första stycket eller med stöd av kollektivavtal får ske endast mot den del av lönefordringen som uppenbart överstiger vad som åtgår för arbetstagarens och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om beräkningen av hur stor del av lönefordringen som skall vara skyddad mot kvittning.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1976.

6 Förslag till Lag om ändring i taxeringslagen (1956:623)

Härigenom föreskrives att 3 § taxeringslagen (1956:623)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Med *skattechef* avses i denna lag chefen för länsstyrelsens skatteavdelning eller, i Stockholms län, chefen för länsstyrelsens taxeringsavdelning, samt, såvitt avser mål som den mellankommunala skatterätten äger pröva, allmänna ombudet för mellankommunala mål. Under benämningen *taxeringsintendent* inbegripes, förutom nämnda tjänstemän samt chef för taxeringsenhet och taxeringsintendent, jämväl den, åt vilken uppdragits att i sin tjänst utföra göromål som ankomma på taxeringsintendent eller på allmänna ombudet för mellankommunala mål.

Om icke annat föreskrives, får skattechefen uppdraga åt chef för taxeringsenhet eller chef för revisionsenhet att fullgöra uppgift som ankommer på honom enligt denna lag. I Stockholms län får skattechefen även lämna sådant uppdrag åt sin ställföreträdare.

Bestämmelse om länsstyrelse skall, såvitt angår den mellankommunala skatterätten, gälla riksskatteverket.

Regeringen får förordna tjänsteman hos riksskatteverket att såsom taxeringsintendent föra talan i visst mål eller viss grupp av mål enligt denna lag.

Tjänsteman hos riksskatteverket *äger*, i den mån verket så förordnar, samma befogenhet som skattechef eller taxeringsintendent enligt 46, 51 och 53 §§, 56 § 3 mom., 57 och 124 §§.

Tjänsteman hos riksskatteverket *har*, i den mån verket så förordnar, samma befogenhet *och skyldighet* som skattechef eller taxeringsintendent enligt 17, 46, 51 och 53 §§, 56 § 3 mom., 57 §, 61 § 5 mom., 67, 109 och 124 §§.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹Lagen omtryckt 1971:399. Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:773.

²Senaste lydelse 1973:338 samt 1974:773 (ingrossen).

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-11

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson

Föredragande: statsrådet Sträng

Proposition om ändrade regler för beräkning av existensminimum

1 Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 april 1972 tillkallade jag sakkunniga¹ att se över skattesystemet m. m. (1972 års skatteutredning, Fi 1972:02).

Skatteutredningen har avlämnat delbetänkandet (Ds Fi 1975:9) Existensminimireglerna. I betänkandet föreslås gynnsammare och mer samordnade regler för beräkning av existensminimum vid beskattning och indrivning. Bl. a. avses en närmare anpassning till socialhjälpnormerna.

Efter remiss har yttranden, över betänkandet avgetts av kammarrätten i Sundsvall, riksförsäkringsverket (RFV), socialstyrelsen, riksskatteverket (RSV), länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Kronobergs, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands och Västerbottens län, kronofogdemyndigheterna i Stockholm, Växjö, Malmö, Göteborg, Karlstad, Hudiksvall, Sundsvall och Umeå, Föreningen Sveriges fögderichefer, Föreningen Sveriges kronofogdar, Föreningen Sveriges socialchefer, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska kommunförbundet, Centralorganisationen SACO/SR, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund (TOR) samt Tjänstemännens centralorganisation (TCO). Länsstyrelserna har till sina yttranden fogat yttranden från lokala skattemyndigheter.

¹ Dåvarande riksdagsledamoten Erik Brandt, ordförande, riksdagsledamoten Alvar Andersson, professorn Osborne Bartley (fr. o. m. den 1 april 1974, kanslirådet Gunnar Björne, riksdagsledamoten Arne Gadd, sekreteraren Anna Hedborg (fr. o. m. den 29 juni 1974), riksdagsledamoten Carl-Henrik Hermansson, direktören Nils Holgerson (fr. o. m. den 26 februari 1975), riksdagsledamöterna Gördis Hörnlund, Valter Kristenson, Eric Krönmark och Ingemar Mundebo samt förbundsordföranden Sune Tidfelt.

2 Gällande ordning

2.1 Inledning

I både skatte- och utsköningslagstiftningen finns bestämmelser för att hindra att så stor del av en persons inkomst tas i anspråk för skatt eller vid indrivning att han därefter saknar nödvändiga medel för eget och familjens uppehälle. Gemensamt kallas bestämmelserna ofta *existensminimireglerna*.

Vid inkomstbeskattningen tillämpas dessa regler vid taxering och uppbörd. Vid taxeringen kan skattskyldig med låg inkomst få s. k. extra avdrag för väsentligt nedsatt skatteförmåga. Avdraget avpassas så, att inkomsten efter skatt inte understiger ett för den skattskyldige beräknat existensminimum. När det gäller uppbörd kan lokal skattemyndighet föreskriva att viss del av den skattskyldiges lön inte får tas i anspråk för skatteavdrag.

Vid indrivning av fordringar, t. ex. genom införsel, löneutmätning eller kvittning fastställer utmätningssmannen belopp, som skall förbehållas gäldenären för hans egen och familjens försörjning. Storleken av förbehållsbeloppet varierar. De lägsta förbehållsbeloppen förekommer som regel vid införsel och de högsta vid kvittning.

2.2 Taxering

Reglerna om existensminimum finns i fråga om taxeringen i 50 § 2 mom. tredje stycket kommunalskattelagen (1928:370), KL och 9 § 2 mom. andra stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, Si.

Enligt dessa bestämmelser kan skattskyldig förutom grundavdrag på 4 500 kr., få extra avdrag för nedsatt skatteförmåga om hans inkomst, efter avdrag för den skatt som belöper på inkomsten, understigit vad han kan anses ha behövt till underhåll för sig själv och för make och oförsörjda barn. Som förutsättning gäller dock att orsaken till den nedsatta skatteförmågan är nedsatt arbetsförmåga, långvarig oförvållad arbetslöshet, stor försörjningsbörda eller annan därmed jämförlig omständighet. Om den skattskyldige inte haft högre inkomst än det för honom beräknade existensminimibeloppet, bör avdrag för nedsatt skatteförmåga medges med så stort belopp, att han inte påförs beskattningsbar inkomst. Om den skattskyldige är berättigad till skattereduktion eller särskild skattereduktion [avdrag från skatten på högst 1 800 kr. resp. 250 kr. enligt 2 § 4 och 5 mom. uppbördslagen (1953:272), UBL] skall avdraget beräknas med beaktande därav. Är inkomsten högre, men inte så stor att den efter skatt uppgår till existensminimum, avpassas det extra avdraget så, att inkomsten efter skatt uppgår till existensminimum. För avdraget gäller vissa beloppsgränser. För inkomståret 1975 (1976 års taxering) utgör högsta avdragsbeloppet 10 000 kr. För skattskyldig med oförsörjda barn tillkommer avdrag med högst 2 500 kr. för varje sådant barn. För makar bedöms avdragsrätten med hänsyn till deras sammanlagda inkomst och förmögenhet.

Bestämmelserna om maximibelopp för det extra avdraget medför, att existensminimum inte kan överstiga summan av den skattskyldiges grundavdrag, inkomst motsvarande eventuell skattereduktion och särskild skattereduktion samt högsta beloppet för extra avdrag. Detta är det s. k. skattemässiga taket för existensminimum.

Prövningen av rätten till extra avdrag omfattar dels beräkning av familjeinkomsten, dels utredning av vad som orsakat den låga inkomsten och dels fastställande av existensminimum för den skattskyldige och hans familj.

RSV meddelar årligen anvisningar som innefattar normalbelopp för existensminimum och föreskrifter för beräkning av existensminimum. Normalbeloppen är i första hand avsedda för skattskyldiga med huvudsaklig inkomst av tjänst. Normalbelopp fastställs dels för ensamstående och dels för sammanlevande makar och därmed jämställda. För barn fastställs ett särskilt tilläggsbelopp. För makar bestäms ett gemensamt existensminimum, som i regel fördelas lika dem emellan. I den mån existensminimibelopp inte kan utnyttjas av den ena maken, tillgodoräknas det den andra.

Normalbeloppen för existensminimum för inkomståret 1976 framgår av följande uppställning.

	Belopp i kr. för år
1 Ensamstående	12 800
2 Sammanlevande makar och likställda	19 800
3 Tillägg för barn	2 500

I normalbeloppen enligt punkterna 1 och 2 ingår bostadskostnad med 3 720 kr. Återstående del av normalbeloppen avser vanliga levnadskostnader.

Normalbeloppen innefattar endast visst schablonbelopp för bostadskostnad. I det enskilda fallet avpassas existensminimum med hänsyn till den faktiska bostadskostnaden, t. ex. hyra efter avdrag för bostadstillägg. Vissa begränsningar gäller dock beträffande bostadens storlek.

Normalbeloppen utgör utgångspunkten för myndigheternas beräkning. Därutöver skall i princip beaktas alla omständigheter i det enskilda fallet som kan inverka på existensminimum. Har den skattskyldiges levnadskostnader varit lägre än normalt anses existensminimum i motsvarande mån ha understigit normalbeloppet. Å andra sidan kan tillägg få göras till normalbeloppet, om skattskyldig har haft särskilda utgifter. I praktiken torde normalbeloppen regelmässigt utgöra lägsta belopp, som sedan avpassas individuellt uppåt. Existensminimum får dock inte överstiga det skattemässiga taket.

Om skattskyldig har så låg inkomst att en tillämpning av existensminireglerna blir aktuell, har lokala skattemyndigheten vanligen redan under löpande inkomstår prövat frågan om befrielse från eller nedsättning av skatteavdrag för preliminär skatt. I sådana fall bör taxeringsnämnden i regel fastställa samma existensminibelopp som den lokala skattemyndigheten (anvisningarna till 50 § KL). Det åligger i princip taxeringsnämnden att beakta existensminireglerna ex officio vid taxeringen.

2.3 Uppbörd

Enligt 39 § 1 mom. UBL, skall arbetsgivare vid utbetalning av lön göra avdrag för preliminär A-skatt och kvarstående skatt som arbetstagaren har att erlægga. Om den del av lönen, som återstår sedan skatteavdrag gjorts, tillsammans med eventuella övriga inkomster skulle understiga den skattskyldigs existensminimum, kan efter ansökan lokala skattemyndigheten enligt 41 § 2 mom. UBL befria från eller sätta ned skatteavdrag. För beräkning av existensminimum gäller här samma regler som vid taxeringen.

Liksom vid taxeringen får vid beräkning av existensminimum tillägg göras för belopp, som den skattskyldige har att betala i underhåll till make och barn, som han inte sammanlever med; underhållsbidragen innefattas då i förbehållsbeloppet vid skatteavdrag. Om underhållsbidrag däremot tas ut genom införsel inräknas bidraget inte i förbehållsbeloppet. Har lokala skattemyndigheten beräknat ett förbehållsbelopp innefattande visst underhållsbidrag och meddelas därefter beslut om införsel, måste lokala skattemyndigheten meddela ett nytt beslut, varigenom förbehållsbeloppet minskas med belopp motsvarande det bidrag som är föremål för införsel.

Enligt 28 och 29 §§ uppbördskungörelsen (1967:626, omtryckt 1974:854) skall den lokala skattemyndigheten normalt meddela beslut om existensminimum inom tio dagar efter ansökan. Beslutet skall överlämnas till arbetsgivaren. Underrättelse om beslut angående skattenedsättning vid preliminär A-skatt skall genast sändas till kronofogdemyndigheten (30 § uppbördskungörelsen). Sistnämnda bestämmelse har tillkommit för att uppnå en viss samordning mellan fastställt existensminimum och eventuellt förbehållsbelopp. Sådant beslut skall likaså överlämnas till taxeringsnämnden.

För befrielse från eller nedsättning av skatteavdrag för kvarstående skatt gäller i princip samma regler som vid skatteavdrag för preliminär A-skatt. Nedsättning av skatteavdrag för kvarstående skatt kan dock medges utan prövning av vad som orsakat den låga inkomsten. Vidare är den lokala skattemyndigheten här inte bunden av det skattemässiga taket. Detta sammanhänger med att den lokala skattemyndighetens beslut i detta fall inte innebär att skattskyldig befrias från skatten utan endast att han erhåller ett visst uppskov med betalningen. Existensminimum fastställs därför vanligen till högre belopp vid kvarstående skatt än vid preliminär skatt.

2.4 Utsökning

Införsel får äga rum endast för vissa slags fordringar, bl. a. underhållsbidrag. Enligt 10 § införsellagen (1968:621), InFL, bestämmer utmätningsmannen dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (införselbeloppet), dels ett belopp som skall förbehållas gäldenären för eget underhåll och familjens behov samt till fullgörande av betalningsskyldighet till annan, som vid införsel har lika eller bättre rätt än sökanden (förbehållsbeloppet). Vid bestämmande av förbehållsbeloppet är utmätningsmannen inte bunden av fastställda normalbelopp för existensminimum. I praktiken är dock RSV:s normalbelopp för existensminimum vägledande vid fastställande av förbehållsbelopp vid införsel för underhållsbidrag. På sina håll tillämpas också av länsstyrelsen föreslagna förbehållsbelopp, som är anpassade efter de normer för socialhjälp som tillämpas i länet.

Vid löneutmätning skall gäldenären enligt 67 § utsökningslagen (1877:31 s. 1), UL, förbehållas ett belopp, som är avsevärt större än motsvarande belopp vid införsel. Normerna för beräkning av förbehållsbelopp vid löneutmätning varierar betydligt mellan kronofogdemyndigheterna. – Även vid kvittning enligt lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt fastställs ett förbehållsbelopp. Detta kan vara något större än vid löneutmätning eftersom kvittningsavdrag, till skillnad från löneutmätning, kan ske under obegränsad tid.

En arbetstagares avlöning kan som har framgått av det anförda tas i anspråk för skatteavdrag, införsel, löneutmätning och kvittning. Om flera av dessa anspråk föreligger samtidigt iakttas följande företrädesordning.

1. införsel för underhållsbidrag
2. skatteavdrag för preliminär A-skatt
3. skatteavdrag för kvarstående skatt
4. införsel för kommunala bidragsfordringar
5. införsel för restförda skatter och allmänna avgifter
6. införsel för böter och viten
7. utmätning samt
8. kvittning

I vissa fall har kvittning samma rätt som utmätning.

2.5 Sociallagstiftningen

Enligt lagen (1956:2) om socialhjälp, ShjL, skall varje kommun tillse, att den som vistas i kommunen och är i behov av socialhjälp får sådan hjälp. Socialhjälp utgår så att den behövande skall erhålla vad som i allmänhet på den ort, där hjälpen lämnas, anses erforderligt för att leva under drägliga förhållanden, alltså inte bara vad som åtgår till mat, husrum och kläder utan även vad som behövs till inventarieutrustning och annat dylikt. Socialhjälp byggs på individuell behovsprövning. Med hänsyn till att lagen förutsätter en individuell prövning kan endast vissa vägledande normer eller riktlinjer fastställas av kommunerna.

Flertalet kommuner har numera fastställt vägledande socialhjälpnormer. Regelmässigt är dessa basbeloppsanknutna. Med vissa undantag har man följt av kommunförbundets länsavdelningar rekommenderade grundbelopp.

Bostadskostnaden innefattas inte i de rekommenderade socialhjälpnormerna. De flesta kommunerna beaktar vid behovsprövningen hela hyreskostnaden med avdrag för eventuellt bostadstillägg. Utanför normerna faller också läkarvårds- och medicinkostnader.

2.6 Jämförelse mellan olika normer

Skatteutredningen har jämfört de normer som tillämpas vid beräkning av existensminimum och förbehållsbelopp med de normer som används vid behovsprövningen inom socialhjälp. På beskattningsområdet avser jämförelsen de av RSV fastställda normalbeloppen. På indrivningsområdet saknas motsvarande generella normer och här har utredningen använt de belopp som rekommenderas av länsstyrelsen i Stockholms län vid främst införsel. För socialhjälpens vidkommande har jämförelsen gjorts med de bruttonormer som rekommenderas av kommunförbundets länsavdelningar. Jämförelsen framgår av följande uppställning.

År 1975	Normalbelopp för existensminimum enl. RSV ¹ (ortsgrupp 5). kr.	Rekommenderade belopp vid införsel m. m. i Stockholms län ¹	Rekommenderade grundbelopp för socialhjälp (bruttonormer ²)	
			Procent av basbelopp	i kr. vid basbelopp 9 400 kr. (augusti 1975)
	1	2	3	4
Ensamstående	8 140	10 440	75– 90	7 050– 8 460
Makar	14 440	15 840	120–150	11 280–14 100
Barn 0– 9 år	1 860	3 600	25– 30	2 350– 2 820
10–15 år	1 860	3 600	30– 45	2 820– 4 230
16–19 år	1 860	3 600	45– 65	4 230– 6 110

¹ Beloppen för ensamstående och makar har – för att kunna jämföras med grundbeloppen för socialhjälp – reducerats med ingående bostadskostnad (3 360 kr. vid normalbelopp och 2 400 kr. vid införsel).

² Den s. k. Stockholmsnormen motsvarar högsta grundbelopp utom beträffande barn mellan 16 och 19 år, för vilka Stockholmsnormens grundbelopp är 55 % av basbeloppet.

Vad först beträffar jämförelsen mellan RSV:s normalbelopp och grundbeloppen för socialhjälp visar uppställningen att normalbeloppen för ensamstående och makar ligger väl i nivå med de högsta rekommenderade grundbeloppen för socialhjälp. Däremot ligger RSV:s tilläggsbelopp för barn klart under de lägsta rekommenderade barn tilläggen enligt socialhjälpnormerna. Vid jämförelsen bör även beaktas att beloppen inte innefattar bostadskostnader som regelmässigt skall tilläggas. Vid taxering och preliminärskatteavdrag gäller vidare det s. k. skattemässiga taket.

De rekommenderade beloppen vid införsel överstiger de högsta socialhjälpbeloppen beträffande ensamstående, makar och yngre barn men understiger dessa beträffande äldre barn. Många kronofogdemyndigheter torde dock tillämpa mer restriktiva regler.

Under åren 1971–1974 har beslut om befrielse från eller nedsättning av skatteavdrag vid existensminimum meddelats i genomsnittligen ca 1 500 fall per år vid preliminär skatt och ca 17 000 fall vid kvarstående skatt.

Antalet beslut om beaktande av existensminimum vid skatteavdrag har minskat under tidsperioden. Endast en mycket liten grupp skattskyldiga är på grund av existensminimum helt eller delvis befriade från skatteavdrag för preliminär skatt. Antalet fall där extra avdrag vid existensminimum medgivits av taxeringsnämnd kan antas överensstämja med eller högst obetydligt överstiga det antal beslut som meddelats beträffande den preliminära skatten.

3 Skatteutredningens förslag

3.1 Inledning

Enligt sina direktiv har utredningen haft att ägna uppmärksamhet åt konstruktionen av existensminimireglerna. I direktiven har hänvisats till riksdagens framställning om utredning av frågan (LU 1971:19, rskr 1971:262). Med hänsyn till att det från social och administrativ synpunkt ansetts angeläget med en ändring av nuvarande ordning har utredningen behandlat frågan med förtur.

Enligt utredningen medför nuvarande system flera olämpliga konsekvenser. Olika existensminimiregler tillämpas vid beskattning och indrivning och den enskilde kan ofta ha att göra med flera olika myndigheter. För den enskilde kan det vara svårt att förstå de olika reglerna, som bl. a. innebär att olika existensminimibelopp kan fastställas för samma person, t. ex. vid skatteavdrag och vid införsel. Detta gäller både inkomsttagaren och de arbetsgivare, som skall göra skatteavdrag eller tillämpa beslut om t. ex. införsel. Inkomsttagaren kan i allmänhet inte i förväg bedöma sina möjligheter att få existensminimum beaktat eller i efterhand kontrollera att myndigheterna förfarit riktigt. Han kan också felaktigt anta att det av utmätningssmannen fastställda förbehållsbeloppet gäller även vid beskattningen och därför underlåta att ansöka om befrielse från skatteavdrag. Risk för rättsförlust kan därigenom uppkomma. En annan konsekvens av systemet med olika belopp för existensminimum är att företrädesordningen mellan införsel för underhållsbidrag och skatteavdrag för preliminär A-skatt kan kastas om. Skatteavdrag kan således i vissa fall göras trots att hinder föreligger mot införsel för underhållsbidrag.

De problem som uppkommer beror enligt utredningen främst på den olika bedömningen av existensminimum. De regler som gäller beräkningen

av den inkomst som skall jämföras med existensminimum fungerar däremot enligt utredningen tillfredsställande. Inte heller har man ansett någon ändring påkallad beträffande kravet vid beskattningen på att särskilda omständigheter skall ha orsakat den låga inkomsten.

3.2 Samordnad bedömning av existensminimum

För att komma till rätta med de nuvarande problemen har utredningen diskuterat olika lösningar. Det kan inte komma i fråga att införa ett enhetligt existensminimibelopp som skulle gälla för alla personer. Både vid beskattning och indrivning bör i princip en individuell prövning ske. Inte heller kan man enligt utredningen beträffande skattemässigt existensminimum avstå från kravet på att särskilda omständigheter skall ha orsakat den låga inkomsten. I annat fall skulle den skattskyldige kunna avpassa sin inkomst till en skattefri nivå.

Inte heller kan likformighet uppnås genom att enhetliga existensminiregler införs vid beskattning och indrivning. Kravet vid beskattningen på att den låga inkomsten skall ha orsakats av särskilda omständigheter kan av tidigare anförda skäl inte avskaffas. På indrivningsområdet bör enligt utredningen också betydligt högre förbehållsbelopp kunna fastställas vid löneutmätning och kvittning än vid införsel.

Enligt utredningen bör i stället kravet på större enhetlighet tillgodoses genom att myndigheterna utgår från samma normer vid bestämmande av existensminimum. Den samordning som redan finns på beskattningsområdet föreslås utsträckt till att omfatta även indrivningsområdet, i första hand införsel för underhållsbidrag, där problemen med olika existensminiregler huvudsakligen uppkommer. Vid löneutmätning och kvittning finns inte motsvarande problem beträffande samordningen med skattemyndigheternas beslut om existensminimum. Enligt utredningen bör det här vara tillräckligt om RSV bemyndigas utfärda närmare föreskrifter.

För utmätningsmännens vidkommande är de föreslagna normerna endast avsedda som vägledning och en individuell prövning skall även fortsättningsvis ske i varje särskilt fall. Även om förslaget kan medföra en viss begränsning i utmätningsmännens prövningsrätt, innebär det dock enligt utredningen en stor fördel för såväl de enskilda som myndigheterna genom att bedömningen föreslås skola ske efter bestämda riktlinjer.

Utredningen föreslår att förfarandet hos lokal skattemyndighet och kronofogdemyndighet samordnas. F. n. uppkommer olägenheter främst genom att skatteavdrag för preliminär A-skatt kan verkställas med fullt belopp, oavsett att beslut meddelas om införsel för underhållsbidrag, ända tills den skattskyldige ansökt om befrielse från eller nedsättning av skatteavdraget och ansökningen prövats av den lokala skattemyndigheten. För att i görlig mån undvika dessa olägenheter föreslås att kronofogdemyndighet åläggs att vid beslut om införsel för underhållsbidrag genast översända en kopia

av beslutet till den lokala skattemyndigheten i de fall, då det finns skälig anledning anta att befrielse helt eller delvis från skatteavdrag kan ifrågakomma. Den lokala skattemyndigheten sänder omedelbart en ansökningsblankett till den skattskyldige tillsammans med information om möjligheterna att få existensminimum beaktat vid beskattningen. Vid prövningen av ansökningsblanketten följer den lokala skattemyndigheten i princip kronofogdemyndighetens beslut angående existensminimum. Genom ett sådant förfarande förebyggs risk för rättsförluster. Vidare hindras i huvudsak omkastningar i företrädesordningen.

För att rättsförluster skall undvikas vid skatteavdrag för kvarstående skatt föreslår utredningen att de skattskyldiga i samband med att de får debetsedel på slutlig skatt eller beslut om införsel ges en betydligt förbättrad information genom RSV:s försorg om möjligheterna att få befrielse från eller nedsättning av sådant skatteavdrag.

3.3 Normer för existensminimum

Målsättningen för bestämmande av normer för existensminimum vid beskattningen bör enligt utredningen vara att dessa beloppsmässigt inte skall understiga de normer som tillämpas för socialhjälp. I annat fall kan nämligen inträffa att socialbidrag används till att betala skatt.

Mot bakgrund av den kritik som framförts mot att sociala hänsyn inte tas i tillräcklig omfattning vid bestämmande av existensminimum har utredningen undersökt om RSV:s normalbelopp ligger på en godtagbar nivå. Undersökningarna visar att normalbeloppen i princip ligger väl i nivå med grundbeloppen för socialhjälp. Ett viktigt undantag är dock att normalbeloppet för barn klart understiger motsvarande belopp inom socialhjälp. Barnstillägget bör också enligt utredningen höjas betydligt, så att det kommer i nivå med motsvarande grundbelopp enligt rekommenderade bruttonormer för socialhjälp.

Möjligheterna att beakta sociala skäl i det enskilda fallet begränsas vid beskattningen även av reglerna om det skattemässiga taket och den begränsning av bostadens storlek som tillämpas vid beräkningen av s. k. faktisk bostadskostnad. I synnerhet för makar med flera barn kan taket förhindra att existensminimum bestäms till belopp, som motsvarar vad som allmänt anses som ett minimum av social grundtrygghet. Likaså kan i vissa fall den reella bostadskostnaden inte beaktas. Enligt utredningen bör bestämmelserna beträffande bostadens storlek göras mer generösa och anknyta till de normer som tillämpas vid beräkningen av statskommunala bostadstillägg. Vidare föreslås att bostadskostnaden i likhet med vad som allmänt gäller inom socialhjälp inte bör ingå i normalbeloppen utan tilläggas.

Över 95 % av alla kommuner har numera knutit de vägledande socialhjälpnormerna till basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, AFL. Det har också under senare år blivit allt vanligare att använda

basbeloppsrelaterade belopp inom lagstiftningen. Enligt utredningens mening bör normalbeloppen knytas an till basbeloppet. Normalbeloppen kommer härigenom i likhet med grundbeloppen för socialhjälp att automatiskt följa levnadskostnadsutvecklingen.

Om de föreslagna normerna genomförs, maximeras det extra avdraget på grund av existensminimum automatiskt och någon beloppsgräns för avdraget behövs inte. Utredningen föreslår att beloppsgränsen slopas. Som en följd härav kommer även taket att tas bort.

Till vägledning vid bestämmande av existensminimum i det särskilda fallet skall enligt utredningen finnas normalbelopp. Dessa skall tillämpas vid beskattning och införsel och bör även ligga till grund för beräkningen av förbehållsbelopp vid löneutmätning och kvittning. Normalbeloppen skall anses omfatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad. En anknytning sker således i detta avseende till bruttonormerna inom socialhjälp. Normalbeloppen skall bestämmas till viss procentandel av basbeloppet enligt AFL för december månad året före inkomståret. För att undvika en eftersläpning jämfört med socialbidragen, som höjs fortlöpande under året, föreslås att procentsatserna sätts något högre än vad som gäller enligt den s. k. Stockholmsnormen, som i princip motsvarar högsta rekommenderade grundbelopp. En viss ytterligare uppräknings av procentsatsen för makar anser utredningen befogad för att undvika att föreslagna normalbelopp för makar understiger nuvarande normalbelopp. Barn tillägget föreslås av praktiska skäl bli bestämt till ett enhetligt belopp oavsett barnets ålder.

Utredningen föreslår att normalbeloppen bestäms för ensamstående till 95 %, för sammanlevande makar och likställda till 165 % och för barn till 40 % av basbeloppet enligt AFL för december månad året före inkomståret. Till normalbeloppen skall läggas faktisk bostadskostnad netto, t. ex. hyra efter avdrag för bostadstillägg.

3.4 Effekter av förslaget, m. m.

I följande uppställning redovisas RSV:s normalbelopp för existensminimum samt normalbelopp enligt förslaget för år 1975 och 1976. De föreslagna reglerna avses att tillämpas fr. o. m. den 1 april 1976.

	Normalbelopp enl. RSV ¹		Normalbelopp enl. förslaget	
	år 1975	år 1976	år 1975	år 1976
Ortsgrupp 5			Basbelopp 9 000 kr. ²	Basbelopp 9 700 kr. ³
Ensamstående	8 140	9 080	8 550	9 215
Makar	14 440	16 080	14 850	16 005
Barn	1 860	2 500	3 600	3 880

¹ Normalbeloppet för ensamstående och makar har reducerats med ingående hyra 3 360 kr. för år 1975 och 3 720 kr. för år 1976.

² Faktiskt basbelopp för december 1974.

³ Faktiskt basbelopp för december 1975.

En större höjning i förhållande till gällande normalbelopp sker således endast beträffande barnstillägget. Förbättringarna blir störst för barnfamiljerna. Detta anses också riktigt eftersom flertalet ansökningar om existensminimum hänför sig till stor försörjningsbörd.

Kostnaderna för förslaget har beräknats bli obetydliga, varför utredningen inte har ansett det befogat att lägga fram en särskild kostnadskalkyl. Rent allmänt sägs förslaget medföra en viss kostnadsökning för staten och eventuellt en viss besparing av socialhjälpkostnader för de kommuner, vars socialhjälpnormer f. n. överstiger skattemässigt existensminimum.

4 Remissyttrandena

4.1 Allmänna synpunkter på förslaget

Utredningens förslag om mer enhetliga normer för existensminimum vid beskattning, uppbörd och införsel, liksom beaktandet av sociala aspekter, har så gott som undantagslöst godtagits av remissinstanserna. Den kritik som framkommit har företrädesvis tagit sikte på speciella frågor.

Socialstyrelsen tillstyrker förslagen och framhåller att de i stort överensstämmer med önskemål som styrelsen tidigare framfört. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser nuvarande ordning otillfredsställande, eftersom den innebär att olika regler för existensminimum tillämpas vid beskattning och indrivning. Både arbetstagare och arbetsgivare torde ha svårt att få grepp om de olika reglerna. Den skattskyldige kan inte på förhand bedöma om hans situation berättigar till existensminimum och ofta inte heller i efterhand avgöra om myndigheterna förfarit korrekt. *Länsstyrelsen i Kalmar län* konstaterar att utredningens uppdrag att åstadkomma bättre samordning mellan skattemyndigheternas och utmätningsmännens beslut om existensminimum fyller ett behov. I samma riktning uttalar sig *länsstyrelsen i Väster-norrlands län* och *kronofogdemyndigheten i Göteborg*. *Svenska kommunförbundet* framhåller att förslaget i hög grad tillgodoser förbundets önskemål. *LO* och *TCO* tillstyrker i princip förslagen liksom *Föreningen Sveriges fög-derichefer* och *Föreningen Sveriges socialchefer*.

Den av utredningen föreslagna modellen för att uppnå ökad enhetlighet och bättre samordning har godtagits överlag. Några remissinstanser har dock ifrågasatt om inte motsvarande effekter enklare skulle kunna uppnås genom att ändra företrädesordningen på så sätt att skatteavdraget fick gå före underhållsbidragen. En sådan ordning förespråkar *kronofogdemyndigheten i Malmö*. *Kronofogdemyndigheten* påpekar också att de underhållsberättigade endast i ett relativt fåtal fall skulle kunna gå miste om bidragsbelopp genom en sådan ändring. Flertalet införselmål avser uttagande av underhållsbidrag till barn och här utgår vanligen bidragsförskott. En ändrad företrädesordning förordas även av bl. a. *länsstyrelsen i Malmöhus län* och *kronofogdemyndig-*

heten i Sundsvall. Kronofogdemyndigheten i Stockholm anser utvecklingen mot allt högre bidragsförskott och minskat antal mål om underhållsbidrag till fränskild make på sikt kan aktualisera en ändrad företrädesordning.

Från bl. a. flera kronofogdemyndigheter har vissa farhågor yppats över att det föreslagna systemet med normalbelopp skulle försvåra indrivningen genom att mindre utrymme lämnas för hänsynstagande till omständigheterna i det enskilda fallet. Kronofogdemyndigheten i Karlstad föreslår mera individuell prövning i ärenden rörande existensminimum vid både beskattning och indrivning.

4.2 Normalbeloppens storlek

Utredningen har föreslagit att normalbeloppen för existensminimum skall utgöra, för ensamstående 95 %, för sammanlevande makar 165 % och för varje barn 40 % av basbeloppet enligt AFL. Basbeloppet för december månad före inkomståret skall vara avgörande. Normalbeloppen avses inte omfatta bostadskostnad, som skall läggas till.

Anknytningen till basbelopp enligt AFL har genomgående godtagits av remissinstanserna. Flertalet har också godtagit eller lämnat de föreslagna beloppens storlek utan erinran.

Några remissinstanser har dock ansett beloppen för låga. Föreningen Sveriges socialchefer anser det vara en svaghet att basera normalbeloppen på december månads basbelopp. Redan vid första kvartalets utgång skulle enligt prisutvecklingen i år de fastställda normalbeloppen ha understigit socialhjälpens grundbelopp för vissa hushållstyper. Den föreslagna lösningen blir därför illusorisk under tider av stark prisstegring. Föreningen föreslår att man antingen höjer procentsatserna generellt eller möjliggör vissa ändringar under löpande år.

Även länsstyrelsen i Stockholms län påpekar att reglerna kommer att baseras på en inte aktuell prisnivå. Länsstyrelsen för fram tanken på en beräkningsmodell där det aktuella basbeloppet är avgörande för normalbeloppens storlek. RFI påpekar att folkpensionerna är värdebeständiga genom att de enligt AFL utgår med viss procent av det för varje månad gällande basbeloppet. Om utredningens förslag genomförs kommer de folkpensionärer som t. ex. har införsel i sin pension inte att kunna tillgodogöra sig beloppshöjningarna under året på grund av att förbehållsbeloppet ligger fast.

Kronofogdemyndigheten i Karlstad anser det föreslagna normalbeloppet för ensamstående vara för lågt. Kronofogdemyndigheten tillämpar f. n. i dessa fall 100 % i stället för föreslagna 95 %. Även kronofogdemyndigheten i Växjö anser att den föreslagna normen bör höjas för ensamstående till 100 % och för makar till 170 %. Länsstyrelsen i Stockholms län påpekar att förslaget innebär en försämring för vissa hushållstyper i Stockholmsområdet. Enligt länsstyrelsen är det önskvärt att RSV exempelvis får möjlighet att utfärda sådana anvisningar och att sänkningen kan undvikas för vissa gäldenärer

i Stockholm.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län påpekar att alltför generösa beräkningsgrunder i vissa fall kan medföra att existensminimum fastställs till belopp som inte kan anses godtagbart med hänsyn till allmänna lönenivån. *Lokala skattemyndigheten i Sollefteå* nämner med tanke på tillägget för barn, att förslaget leder till att flertalet familjer med endast en inkomst och tre eller flera barn skulle kunna erhålla skattelindring eller skattebefrielse. *Lokala skattemyndigheten i Ljusdal* anser att den stockholmsnorm för socialhjälp, som lagts till grund för beräkningen av normalbeloppen, kan tyckas generös, i vart fall för landsbygdsförhållanden. *Kronofogdemyndigheten i Sundsvall* avstyrker att nämnda norm läggs till grund för beräkningen av förbehållsbelopp eftersom detta minskar det fria utrymmet vid införsel. *Kronofogdemyndigheten* föreslår att procentsatserna bestäms till 90, 140 resp. 30. *Lokala skattemyndigheten i Mölndal* anser att de beloppsmässiga resultaten av förslaget inger betänkligheter vid jämförelse med vad som gäller för andra skattskyldiga för vilka existensminimireglerna inte tillämpas.

Utredningen har föreslagit ett enhetligt normalbelopp för barn med 40 % av basbeloppet, något som också innebär en kraftig höjning för barnfamiljernas vidkommande. *LO* uttalar sin tillfredsställelse över att barnfamiljer med stor försörjningsböda gynnas av de föreslagna reglerna. *Kommunförbundet* understryker önskvärdheten av att tilläggsbeloppen för barn väsentligt uppräknas.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ifrågasätter en differentiering av normalbeloppet för barn med hänsyn till kostnadsskillnaden för barn i olika åldrar. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* menar att en avtrappningsregel bör kunna införas beträffande barn tillägget.

RSV påpekar att de föreslagna högre förbehållsbeloppen skapar vissa tröskelproblem. Verket nämner bestämmelsen i anvisningarna till 41 § UBL som avser att minska tröskelproblemen. Genom skattereglernas utformning behövs numera uttag med 70–75 % för att man skall nå den gräns där fullt skatteavdrag skall kunna göras. Även *TCO* berör marginaleffekterna i dessa fall.

Flera remissinstanser har framfört erinringar mot förslaget beträffande bostadskostnaderna. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* tillstyrker förslaget beträffande tillägg för bostadskostnad under förutsättning att anknytning sker till de normer som gäller vid beräkning av statskommunala bostadstillägg. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* redovisar i stort sett samma mening och anser vidare att det bör ankomma på *RSV* att genom anvisningar klarlägga hur bostadskostnaden skall beräknas. *Länsstyrelsen i Värmlands län* anser att en övre spärr behövs för bostadskostnaden och nämner fall av oriktig hyressättning mellan närstående. *Kronofogdemyndigheten i Sundsvall* föreslår en regel som i speciella fall gör det möjligt att bortse från boendekostnader av lyxkaraktär och i sådana fall använda "normalbelopp". *TOR* förutsätter att man vid beräkningen av faktisk boendekostnad inte skall

behöva beakta exceptionellt höga boendekostnader. Flera lokala skattemyndigheter har också uttryckt osäkerhet beträffande förslaget i denna del. På några håll har man också efterlyst klarare besked om hur kostnaderna för villaboende skall beräknas. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* biträder förslaget under förutsättning att regeln om reducering av bostadstillägg på grund av bostadens storlek avskaffas.

4.3 Förfarandet

Utredningen har föreslagit att kronofogdemyndighet skall underrätta lokal skattemyndighet när beslut om införsel har meddelats om det kan antas att gäldenären är berättigad till existensminimum. Lokal skattemyndighet skall sedan genast tillställa den skattskyldige blankett för ansökan om existensminimum.

RSI anser att det kan finnas skäl för lokal skattemyndighet att underlåta att tillställa den skattskyldige blankett. Om lokala skattemyndigheten i sina handlingar finner att den skattskyldige har att betala B-skatt eller är befriad från skatteavdrag saknas anledning att ta kontakt med den skattskyldige. Liknande kritik har framförts från *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* samt en del lokala skattemyndigheter. En ovillkorlig skyldighet för lokal skattemyndighet att agera på förslaget sätt skulle kunna framkalla åtskilliga meningslösa ansökningar. *Föreningen Sveriges fögderichefer* anser att kronofogdemyndigheten bör tillställa lokal skattemyndighet även det material som har legat till grund för beslutet. Liknande önskemål framförs från några lokala skattemyndigheter. För att undvika ekonomiska svårigheter för den enskilde under tid som ligger mellan myndigheternas olika beslut anser *Föreningen Sveriges socialchefer* att man bör överväga möjligheten för kronofogdemyndighet att interimistiskt besluta om nedsättning av eller befrielse från skatteavdrag. Bl. a. *länsstyrelsen i Södermanlands län* och *kronofogdemyndigheten i Karlstad* föreslår att kronofogdemyndigheten i samband med införselbeslutet direkt underrättar den skattskyldige om möjligheterna att få existensminimum beaktat vid beskattningen. *Länsstyrelsen* betonar vidare att lokal skattemyndighet inte skall vara helt bunden av kronofogdemyndighetens förbehållsbelopp eftersom vid beskattningen krävs för existensminimum att den låga inkomsten beror på vissa angivna förhållanden, något som inte gäller vid införsel. *Kronofogdemyndigheten i Stockholm* anser att det inte bör ankomma på utmätningssmannen att efterforska vilken lokal skattemyndighet som är behörig. Underrättelse föreslås därför kunna lämnas till lokala skattemyndigheten på den ort där den enligt 8 § InfL behörige utmätningssmannen finns.

RSI framhåller att underrättelseskyldigheten inte bör omfatta de fall där förbehållsbeloppen generellt höjs vid ett årsskifte. Ett nytt införselbeslut med höjt förbehållsbelopp innebär i praktiken ingen ändring i förhållande

till det gamla beslutet för gäldenärens del.

Flera remissinstanser har diskuterat om 12 § InfL skall anses innefatta skyldighet för kronofogdemyndigheterna att generellt verkställa omräkning av tidigare meddelade förbehållsbelopp före inkomstårets början. RSI' anser att ändring endast behöver ske i sådana införelsmål där införelseloppet direkt blir påverkat av ändrat förbehållsbelopp. I många införelsmål görs avdrag endast i toppen av gäldenärens lön. Från kronofogdemyndigheternas sida har man också genomgående utgått ifrån att omräkning endast behöver ske då utmätningsmannen får kännedom om nya omständigheter, t. ex. genom framställning om ändrat förbehållsbelopp eller införelselopp, besvär eller underrättelse från lokal skattemyndighet enligt 30 § uppbördskungörelsen. En årlig omräkning är knappast tänkbar utan personalförstärkningar.

I sammanhanget har man även tagit upp frågan om lämplig basbeloppsmånad. Utredningen har föreslagit december. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* anser att man i stället bör välja november. Länsstyrelsen menar att anknytningen till basbeloppets decembervärde kan väntas medföra svårigheter för kronofogdemyndigheten att komma med omräkning av förbehållsbelopp före inkomstårets början. Även för lokal skattemyndighet och RSV kan tidsnöd uppkomma.

Från kronofogdemyndigheternas sida har man även pekat på sambandet med höjningen av underhållsbidragen per den 1 april enligt lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag. *Kronofogdemyndigheten i Stockholm* påpekar att de ändringar som därvid görs bygger på basbeloppet för mars månad. Genomförs en samordning slipper myndigheten, då underhållsbidragen skall ändras, att i dubbla omgångar gå igenom och göra omräkningar i införelsmålen och att likaså i dubbla omgångar underrätta parter och arbetsgivare. Man anser också, liksom flera andra kronofogdemyndigheter, att en samordning i dessa delar bör komma till stånd. Man har också pekat på svårigheterna att tillämpa förslaget redan fr. o. m. den 1 januari 1976.

4.4 Övriga frågor

Åtskilliga remissinstanser har betonat behovet av närmare anvisningar från RSV bl. a. beträffande kommunikationerna mellan lokal skattemyndighet och kronofogdemyndighet.

RSI' önskar ett motivuttalande om att kronofogdemyndighet i princip skall ha möjlighet att få besked från kommunala myndigheter huruvida gäldenär uppbär bostadstillägg. *Kronofogdemyndigheten i Umeå* förutsätter att de kommunala organ, som kan tillhandahålla uppgifter om bostadstillägg, åläggs att utan dröjsmål lämna begärda uppgifter inte bara om bostadstilläggets storlek utan även om den underhållsskyldiges ekonomiska förhållanden i övrigt.

Utredningen har föreslagit att RSV skall ansvara för att särskild information lämnas om möjligheterna för skattskyldig att få befrielse från eller

nedsättning av kvarstående skatt. Betydelsen av sådan information i detta hänseende understryks av flera remissinstanser.

Utredningens förslag att RSV skall kunna meddela vissa föreskrifter om förbehållsbelopp även för löneutmätning och kvittning godtas inte av *kronofogdemyndigheten i Sundsvall*. *Föreningen Sveriges kronofogdar* anser däremot förslaget praktiskt inte minst med tanke på nuvarande osäkra praxis.

5 Föredraganden

5.1 Inledning

Skatte- och utskökningslagstiftningen innehåller särskilda regler som avser att garantera den enskilde en viss minimistandard, s. k. existensminimiregler. Enligt dessa regler får t. ex. skatteavdrag inte ske med så stort belopp att den skattskyldige därefter saknar nödvändiga medel för sitt eget och familjens uppehälle. Ett motsvarande skydd finns vid indrivningsåtgärder. De gällande reglerna har kritiserats. Existensminimum bestäms på olika sätt vid beskattning och vid indrivning vilket kan göra det svårt för den enskilde att förstå innebörden av reglerna eller att kontrollera riktigheten av beloppen. Man har också menat att sociala hänsyn inte tas i tillräcklig utsträckning vid bestämmande av existensminimum.

Enligt sina direktiv har 1972 års skatteutredning haft att ägna uppmärksamhet åt konstruktionen av existensminimireglerna. Även riksdagen har begärt att frågan utreds. Skatteutredningen har nu i delbetänkandet (Ds Fi 1975:9) Existensminimireglerna föreslagit en samordning mellan skilda myndigheters beslut om existensminimum och samtidigt sökt göra det möjligt att ta större hänsyn än hittills till sociala synpunkter.

Utredningens förslag har överlag mottagits positivt av remissinstanserna. Även jag kan i stort sett ansluta mig till förslaget. I det följande avser jag att ta upp de olika delarna av förslaget var för sig.

5.2 Förslagets allmänna utformning

Utredningens förslag avser åstadkomma en större likformighet än f. n. genom att existensminimibeloppen beräknas efter enhetliga normer. Till grund för beräkningen läggs viss procent av basbeloppet enligt AFL. Man har härvid knutit an till allmänt tillämpade socialhjälpnormer. De fastställda normalbeloppen skall tillämpas vid beskattning, uppbörd och införsel. Vid löneutmätning och kvittning skall däremot riksskatteverket (RSV) meddela föreskrifter angående beräkningen. Bedömningen i dessa fall skall dock ske efter i huvudsak samma grunder som i övrigt. Utredningsförslaget innebär även skyldighet för kronofogdemyndighet att delge lokal skattemyndighet beslut i existensminimifallen.

Utredningsförslagets principiella utformning har i allmänhet godtagits av

remissinstanserna. Några instanser har dock ansett att åtskilligt av det som utredningen har velat uppnå, kan åstadkommas på enklare sätt. Det kan ske genom att man ändrar företrädesordningen så att skatteavdrag får göras före införsel för underhållsbidrag. Från flera kronofogdemyndigheter har man också uttryckt farhågor över att utmätningsmännens fria prövningsrätt alltför kraftigt skulle begränsas till men för ett gott indrivningsresultat.

För egen del anser jag, i likhet med flertalet remissinstanser, att förslaget undanröjer de olägenheter som i dag finns på detta område. En ändrad företrädesordning skulle i och för sig innebära fördelar. Emellertid är det f. n. knappast möjligt att ändra företrädesordningen. Även om flertalet ärenden om införsel avser underhållsbidrag till barn där bidragsförskott kan utgå, förekommer likväl fortfarande andra underhållsbidrag. En ändrad företrädesordning skulle då, som skatteutredningen också har framhållit, kunna vara till förfång för sådana underhållsberättigade där bidragsförskott inte utgår. Jag är därför inte nu beredd att föreslå en sådan omläggning.

Den enhetlighet som förslaget åsyftar innebär påtagliga fördelar. Fall som i allt väsentligt är likartade blir enhetligt bedömda. Självfallet medför detta en viss begränsning av myndigheternas fria prövningsrätt. Jag vill dock betona att undantag från de föreslagna normalbeloppen givetvis måste få göras. Liksom hittills skall en prövning ske i det enskilda fallet. Väsentliga fördelar med den föreslagna ordningen går dock förlorade om inte normalbeloppen följs så långt möjligt.

Med anledning av några påpekanden under remissbehandlingen vill jag också nämna att en myndighets beslut inte är bindande för en annan myndighet. Om kronofogdemyndighet har fastställt ett visst förbehållsbelopp bör skattemyndighet normalt tillämpa samma belopp. Sistnämnda myndighet bör å andra sidan kunna komma till ett annat resultat om detta anses motiverat. Att så kan bli fallet beror bl. a. på att kronofogdemyndigheten skall fastställa förbehållsbelopp utan att pröva varför gäldenärens inkomst är låg. Den lokala skattemyndigheten däremot måste göra en sådan prövning. Nya omständigheter kan också ha framkommit. Om lokala skattemyndigheten fastställer ett annat belopp för existensminimum än kronofogdemyndigheten bör givetvis sistnämnda myndighet underrättas om detta. Underrättelse behöver självfallet inte sändas om existensminimum inte alls skall fastställas för den skattskyldige.

Förslaget tar i huvudsak sikte på förhållandena vid skatteavdrag på lön, beskattning och införsel. Det är inte avsett att gälla vid löneutmätning och kvittning. På dessa områden skall i stället RSV lämna de anvisningar som behövs. I dessa fall blir också utrymmet större för myndigheterna att avvika från de generella normerna.

Den av utredningen föreslagna samordningen av de beslut som fattas av kronofogdemyndighet och lokal skattemyndighet har godtagits av remissinstanserna. På en punkt har dock kritik framförts. Man har menat att lokal skattemyndighet inte bör vara skyldig att genast efter mottagen

underrättelse tillställa den skattskyldige blanketter för ansökan om skattebefrielse. Effekten härav sägs bli att man uppmanar till ansökningar, som ändå inte kan bifallas. Jag anser kritiken befogad. Avsikten är att senare meddela föreskrifter om detta i administrativ ordning. Lokal skattemyndighet skall underrätta den skattskyldige endast i de fall där det behövs.

Under remissbehandlingen har önskemål också uttryckts om närmare bestämmelser för myndigheternas handlande. Detta gäller inte bara förhållandet mellan lokal skattemyndighet och kronofogdemyndighet. Man har även efterlyst regler som gör det möjligt att få information från andra myndigheter, främst de kommunala organ som handhar bostadstilläggen. Jag anser det emellertid inte påkallat att införa särskilda lagbestämmelser härom. Liksom hittills får det ankomma på RSV att utfärda närmare föreskrifter och anvisningar om lämpliga samarbetsformer för lokala skattemyndigheten och kronofogdemyndigheten. Sådana föreskrifter kan inte lämnas för de kommunala myndigheternas vidkommande. Emellertid torde dessa, liksom nu är fallet, medverka och tillhandahålla sådant material som kan behövas i existensminimiärenden.

5.3 Existensminimibeloppens bestämmande

Utredningen har föreslagit att till grund för bedömningen av existensminimum skall finnas enhetliga normer i form av normalbelopp. Dessa föreslås bli fastställda för ensamstående till 95 %, för sammanlevande makar och likställda till 165 % och för barn till 40 % av basbeloppet. Normalbeloppen avses omfatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad.

Remissinstanserna har i allmänhet funnit beloppen väl avvägda. Några remissinstanser förordar andra beloppsgränser. På sina håll har man också ansett vissa ändringar påkallade beträffande beloppen för barn.

De föreslagna normalbeloppen är anpassade efter allmänt tillämpade socialhjälpnormer, närmast den s. k. Stockholmsnormens grundbelopp. Härigenom uppnås den fördelen att den enskilde inte behöver vända sig till sociala myndigheter för att få medel till skattebetalning. Så kan bli fallet med nu gällande bestämmelser, ett förhållande som har kritiserats. För att undvika detta kan därför de föreslagna normalbeloppen inte lämpligen knytas an till lägre belopp än socialhjälpnormerna. Det har likaså ifrågasatts att tillämpa olika normalbelopp för olika delar av landet. Ett system med differentierade normalbelopp skulle dock vara synnerligen opraktiskt. Jag vill också erinra om att dyrortsgrupperingar av löner slopats fr. o. m. den 1 januari 1976. I den mån normalbeloppen skulle visa sig för höga eller för låga finns möjlighet att i det enskilda fallet göra de avvikelser som är påkallade. Några remissinstanser har påpekat att effekten av förslagen i viss mån kan förringas vid en snabb ändring av kostnadsläget under året. Normalbeloppen bestäms med ledning av basbeloppet i december och ligger

därefter fast hela det kommande året. Av praktiska skäl bör dock enligt min mening ett fast belopp tillämpas hela kalenderåret. Procentsatserna har också bestämts på sådant sätt att beloppen blir högre än socialhjälpnormerna i början av året men kan bli något lägre mot slutet av året.

Några remissinstanser har uttalat sig för en differentiering av normalbeloppet för barn. Även mot detta förslag kan samma invändningar resas som nyss nämnts. Härtill kommer att normalbeloppen måste bygga på en tämligen schablonartad beräkning. Jag är därför inte beredd att förorda en differentiering.

Jag vill framhålla att utredningsförslaget innefattar en påtaglig förbättring för barnfamiljernas vidkommande, något som också har mottagits positivt av flera remissinstanser.

Till normalbeloppen skall läggas faktisk bostadskostnad. F. n. är möjligheterna att beakta bostadskostnaderna delvis begränsade genom att vissa krav uppställs angående bostadens storlek. Utredningen har föreslagit en generösare bedömning i detta avseende. En anknytning förordas till de normer som gäller vid beräkningen av statskommunala bostadstillägg. En del remissinstanser har ifrågasatt om inte vissa begränsningar likväl är påkallade. Viss oklarhet synes också råda om hur bostadskostnaden skall beräknas i det enskilda fallet, och särskilt i fråga om egnahem.

För egen del anser jag att en uppmjukning bör ske i fråga om beräkning av bostadskostnaden. De farhågor som uttryckts under remissbehandlingen synes i viss mån överdrivna. Enligt 6 § kungörelsen (1973:371) om statskommunala bostadstillägg kan bostadskostnaden reduceras i vissa fall. Vid beräkning av bostadskostnaden skall hänsyn tas till om kostnaden är oskäligt hög i förhållande till familjens behov eller i förhållande till bostadskostnadsläget på orten. I vissa fall skall beaktas om bostaden disponeras även av annan än bostadstilläggshavaren. Till vägledning för denna bedömning har tillämpningsföreskrifter utfärdats av bostadsstyrelsen. Så har också skett för beräkningen av bostadskostnad för egnahem. Motsvarande bör lämpligen gälla även för existensminimifall. Det får därför liksom hittills ankomma på RSV att med ledning av nyssnämnda bestämmelser utfärda föreskrifter för existensminimifallen.

5.4 Särskilda frågor

Basbeloppet för december månad avses bli avgörande för det kommande årets normalbelopp. Några remissinstanser har pekat på en del olägenheter som följer av förslaget i denna del. Nämnda basbelopp är känt först månadsiskt november/december och tiden blir därför knapp för riksskatteverket att utarbeta anvisningar för existensminimifallen. Från kronofogdemyndigheternas sida har man också av andra skäl ansett anknytningen till december mindre väl vald, främst med tanke på omräkningsskyldigheten enligt lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag. Man har även

ifrågasatt om förslaget innebär skyldighet att årligen räkna om samtliga införselfall. Viss osäkerhet synes också föreligga rörande omfattningen av underrättelseskyldigheten i samband med ändring av tidigare införselbeslut.

För egen del vill jag först framhålla att förslaget i och för sig inte innebär några mer radikala ändringar i förhållande till nuläget. En nyhet är visserligen att kronofogdemyndighet i införselmål genast skall underrätta den lokala skattemyndighet som har utfärdat A-skattesen för gäldenären. Denna rapporteringsplikt bör normalt sett inte bli alltför betungande. Underrättelse skall endast skickas i de fall där det skäligen kan antas att gäldenären är berättigad till befrielse från eller nedsättning av skatteavdrag. Som RSV framhållit i sitt remissyttrande kan det förutses att underrättelseförfarandet inte blir aktuellt i det stora flertalet införselmål, där man genom införsel endast gör avdrag i toppen av gäldenärens lön. De fastställda förbehållsbeloppen behöver inte heller årligen omräknas på grund av basbeloppsanknytningen annat än i det fåtal fall där införselbeloppet kan påverkas. I praktiken får ändring av förbehållsbeloppet betydelse endast i de fall införselbeloppet är så stort att hela eller så gott som hela löneutrymmet ovanför förbehållsbeloppet tas i anspråk genom införseln. I de fall förbehållsbelopp ändras till följd av höjda basbelopp avses inte någon underrättelse ske till lokal skattemyndighet. Sådant meddelande bör lämnas, förutom vid själva införselbeslutet, i de fall förbehållsbeloppet ändras till följd av någon ny omständighet eller om införselbeloppet ändras på grund av bestämmelserna i den nyssnämnda 1966 års lag. En förutsättning för underrättelseskyldighet i de sistnämnda fallen är givetvis att ändringen har praktisk betydelse i nyss angiven mening. Administrativa föreskrifter härom avses meddelas. Om lokal skattemyndighet kommer till annat resultat än kronofogdemyndighet skall förstnämnda myndighet lämna meddelande härom. Redan enligt gällande rätt åligger det lokal skattemyndighet att underrätta kronofogdemyndighet. Förslaget innebär därför i och för sig ingen mer betydande arbetsökning. Det är en uppgift för RSV att även här på lämpligt sätt lämna föreskrifter för myndigheternas underrättelseskyldighet.

Beträffande frågan om man bör välja en annan basbeloppsmånad än december vill jag säga följande. Vissa skäl kan tala för att låta annat basbelopp vara avgörande. Det finns emellertid enligt min mening knappast några praktiska möjligheter att utgå ifrån annat än basbeloppet för december. En anknytning till basbeloppet för exempelvis mars månad skulle allvarligt försvåra kvarskatteuppbörden. I sådant fall vet man inte vilket basbelopp som man skall utgå ifrån då man bestämmer existensminimum vid avdragen för kvarskatt under januari-februari samma år.

F. n. förekommer att inkomsttagare inte begär tillämpning av existensminimireglerna vid avdrag för kvarskatt beroende på bristande kännedom om reglerna. Jag delar utredningens uppfattning att detta bör förebyggas genom att förbättrad information lämnas om möjligheterna att få befrielse från eller nedsättning av kvarskatteavdrag. Utformningen av informationen är en uppgift för RSV.

5.5 Ikraftträdande

De nya reglerna bör sättas i kraft vid en tidpunkt som gör det möjligt för myndigheterna att göra nödvändig anpassning av förbehållsbelopp, skatteavdrag, m. m. Jag föreslår att reglerna träder i kraft den 1 april 1976. Normalbeloppen bör då beräknas med ledning av basbeloppet för mars månad 1976. Några svårigheter torde inte följa av att ikraftträdandet sker något senare än årsskiftet. Kronofogdemyndigheternas omprövning av förbehållsbelopp kan anpassas till den genomgång av införselbesluten som kan bli aktuell vid en höjning av underhållsbidragen i 1966 års lagstiftning fr. o. m. den 1 april 1976. Såvitt gäller kvarskatteuppbörden kan nytt beslut meddelas för tiden efter den 1 april 1976 på ansökan av den skattskyldige. RSV:s anvisningar, som utfärdas för år 1976, är så utformade att en mjuk övergång bör kunna ske. De personer som är berättigade till existensminimum under år 1976 medges vid 1977 års taxering det högre avdrag som fastställs under mars månad. Dessa personer kan härvid få överskjutande skatt eftersom det inte bör ifrågakomma att ändra de beslut om existensminimum beträffande preliminär skatt som meddelats till den 1 april 1976. Även i dessa fall kan nytt beslut meddelas för tiden efter den 1 april 1976 på ansökan av den skattskyldige.

Mina förslag påkallar vissa ändringar även i utsökningslagstiftningen. Förslag till ändringar i införsellagen (1968:621) utsökningslagen (1877:31 s. 1) och lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt har utarbetats i samråd med chefen för justitiedepartementet.

5.6 Ändringar i taxeringslagen (1956:623)

RSV har i skrivelse den 12 november 1975 till finansdepartementet berört de uppgifter som ankommer på sådan tjänsteman som enligt 3 § TL förordnats hos verket att föra talan i visst mål eller viss grupp av mål (s. k. riksintendent). Verket anser att riksintendent bör få göra framställning till länsskatterätt enligt 67 § TL rörande vinstöverflyttningar mellan företag genom oriktig prissättning (43 § 1 mom. KL), och liksom skattechef äga rätt att närvara vid sammanträde med taxeringsnämnd (61 § 5 mom. TL). Han bör vidare i likhet med skattechef vara skyldig att bevaka det allmännas rätt i taxeringsfrågor och verka för att taxeringarna blir likformiga och rättvisa (17 § TL). Riksintendent bör enligt verket också vara skyldig att samråda med berörda skattechefer i fråga om skattskyldiga som skall äsättas taxering i mer än ett län (109 § TL). Jag delar verkets uppfattning i dessa hänseenden och föreslår att föreskrifterna i 3 § TL kompletteras på angivet sätt. De nya reglerna bör träda i kraft snarast.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att antaga förslagen till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
2. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272),
3. lag om ändring i införsellagen (1968:621),
4. lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1),
5. lag om ändring i lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt,
6. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623).

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	1
Lagförslag	2
1. Förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)	2
2. Förslag till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272).....	8
3. Förslag till lag om ändring i införsellagen (1968:621)	12
4. Förslag till lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1) ..	13
5. Förslag till lag om ändring i lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt	15
6. Förslag till lag om ändring i taxeringslagen (1956:623).....	16
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde 1975-12-11	17
1. Inledning.....	17
2. Gällande ordning.....	18
2.1 Inledning	18
2.2 Taxering	18
2.3 Uppbörd	20
2.4 Utsökning	21
2.5 Sociallagstiftningen	21
2.6 Jämförelse mellan olika normer	22
3. Skatteutredningens förslag.....	23
3.1 Inledning.....	23
3.2 Samordnad bedömning av existensminimum.....	24
3.3 Normer för existensminimum	25
3.4 Effekter av förslaget, m. m.....	26
4. Remissyttrandena.....	27
4.1 Allmänna synpunkter på förslaget	27
4.2 Normalbeloppens storlek	28
4.3 Förfarandet	30
4.4 Övriga frågor	31
5. Föredraganden	32
5.1 Inledning.....	32
5.2 Förslagets allmänna utformning	32
5.3 Existensminimibeloppens bestämmande.....	34
5.4 Särskilda frågor	35
5.5 Ikraftträdande.....	37
5.6 Ändringar i taxeringslagen (1956:623).....	37
6. Hemställan	38
7. Beslut	38

